

ניתוח סקר שאריות חומרי הדברה בפירות וירקות של משרד הבריאות

(ועיבוד מסד הנתונים אשר התקבל מעתירת חופש מידע)

בשנת 2017 ו-2018 נדגמו 979 דגימות, בכל שנה, עם 5725 ממצאים. אחוז החריגות עומד על כמעט **13%, כפול ביחס לשנת 2016.**

כמו כן, בשנים אלו חלה ירידה באחוז הדוגמאות אשר נמצאו ללא ממצאי חומרי הדברה כלל. כך, אחוז הדוגמאות הנקיות משאריות חומרי הדברה עומד רק על **36.7%** מהדוגמאות, בעוד שבאיחוד האירופי **54.1%** מהדוגמאות נקיות משאריות חומרי הדברה.

גם מספר המוצרים אשר נחשבו כבעלי חריגות בולטות עלה משמעותית ביחס לשנים קודמות והגיע לשיא של 13 מוצרים בעלי חריגות בולטות. כמחצית מחומרי ההדברה אלו אסורים לשימוש באיחוד האירופי:

1. Oxadiazon
2. Lufenuron
3. Methomyl
4. Chlorpyrifos
5. Methiocarb
6. Bifenthrin (חשוד כמסרטן לבני אדם)

כמעט **11% מכלל הדוגמאות הכילו 6 חומרי הדברה פר דוגמא ואף יותר**, כאשר שיא הדוגמאות המכילות יותר מ-6 חומרי הדברה היה עבור ענבים (כ- **67%** מדוגמאות הענבים) ולאחריו בזיל ושמיר. **ממצאים של מספר חומרי הדברה בדוגמא אחת נמצאו גם במוצרים הנצרכים במיוחד ע"י ילדים:** תות, אגס, תפוח ועוד. נתונים אלו עולים בקנה אחד עם נתוני הדו"ח המקביל של משרד החקלאות אשר מצא **17 חומרי הדברה שונים בדוגמת ענבים אחת.**

מדו"ח משרד הבריאות עולה כי כ- **49% מהממצאים החריגים נובעים משימוש בחומרי הדברה אסורים באותם גידולים** - שימוש שחורג מתוויות התכשירים ומהחוק. מכך עולה למעשה ביקורת קשה על יעילות הפיקוח והאכיפה של משרד החקלאות אשר אמון על פיקוח השימוש בחומרי הדברה בקרב החקלאים המקומיים.

עיבוד מסד הנתונים של משרד הבריאות

בסקר משרד הבריאות האחרון, כמו זה שקדם לו, נמצאו חריגות של חומרים אסורים לשימוש בישראל, רובם ככולם נאסרו בשל ההשפעות הבריאותיות השליליות על הציבור. בחלק מהדוגמאות

הימצאותם של חומרים אסורים אלה לא נרשמה כ"חריגה", כך שנראה כי מספר החריגות האמיתי גבוה יותר מזה המדווח בסקר שפורסם לציבור.

החומרים האסורים הבאים נמצאו:

1. Fenthion - נאסר לשימוש בשנת 2014
2. Methidathion - נאסר לשימוש בשנת 2014
3. Methamidophos - נאסר לשימוש בשנת 2014
4. Endosulfan - נאסר לשימוש בשנת 2014
5. Carbosulfan - נאסר לשימוש בשנת 2015
6. Dicofol - נאסר לשימוש בשנת 2015

כמו כן, נמצאו עשרות חריגות בחומרים ששימושם בחקלאות צומצום, רובם זרחנים אורגנים, ביניהם
כלורופיריפוס וכן:

Methomyl, Malathion, Fenamiphos, Dimethoate, Propargite, Prometryne
חריגות אלה מעידות כי צמצום השימוש בחומרים אלו אינו מספק וכי הציבור עדיין חשוף אליהם ברמה גבוהה מהמותר על פי חוק. בנתון זה תומכים מחקרי הניטור הביולוגי אשר קובעים כי הציבור, ובמיוחד ילדים, עדיין חשופים לזרחנים אורגנים.

מעבר לכך, קשה מאד לנתח את האקסל של משרד הבריאות, שכן הוא רווי בטעויות. אלו המרכזיות:

1. כדי לקבוע האם חריגה התרחשה, יש להשוות בין ערך הסף המותר ובין הערך שנמצא. אך בחלק נרחב מהבדיקות, העמודות של ערכי הרמה המותרת ריקות ולכן לא מתאפשרת הבדיקה באשר לחריגה.

2. ישנה חוסר אחידות בערכים המותרים לחומרי הדברה עבור אותם ירקות ופירות. לדוגמא עבור חומר ההדברה Methomyl במנגולד, ערך הסף המותר משתנה בשלוש דוגמאות שונות (0.1, 0, 2). בתקנות, לעומת זאת, אין איזכור לסלק עלים או מנגולד כלל. וזוהי רק דוגמא מיני רבות.

3. לעיתים קרובות ערך הרמה המותרת המופיע בטבלה אינו תואם את הערך המופיע בחוק (ובכך לא נרשמות חריגות). כך למשל עבור , הערך המקסימלי לחומר שנקבע באקסל הוא 4 לעומת הערך לפי חוק - 1 מ"ג לק"ג. כך, עבור חסה לא נרשמה חריגה.